

Bojový řád jednotek požární ochrany - taktické postupy zásahu

<i>Název:</i> Zásah s přítomností nebezpečných látek	Metodický list číslo	1 L
	<i>Vydáno dne: 30. listopadu 2017</i>	<i>Stran: 4</i>

I.

Charakteristika

- 1) Nebezpečné látky jsou nebezpečné chemické látky nebo nebezpečné chemické směsi mající jednu nebo více nebezpečných vlastností¹, bojové chemické látky², rizikové a vysoce rizikové biologické agens a toxiny³ a radioaktivní látky.
- 2) Za havárii nebezpečné látky je považována mimořádná událost, kdy se nebezpečná látka ocitla mimo kontrolu v takovém množství, které ohrožuje životy a zdraví osob, zvířat a životní prostředí a je nutné provádět záchranné a likvidační práce.
- 3) Mimo kontrolu se nebezpečná látka může dostat únikem z obalů, nádob nebo zařízení. Nebezpečné látky se mohou vyskytovat zejména tam, kde se vyrábí, zpracovávají, skladují nebo při jejich přepravě.
- 4) Charakteristickými znaky, které vypovídají na místě zásahu o přítomnosti nebezpečných látek, jsou:
 - a) označení přepravního prostředku nebo obalu výstražnými symboly nebezpečnosti, výstražnými tabulkami, bezpečnostními značkami, popř. dalším identifikačním nebo manipulačním označením,
 - b) technologická zařízení (otevřené technologické provozy, skladovací prostory apod.),
 - c) zdravotní obtíže osob přítomných na místě mimořádné události bez zjevné jiné příčiny (podráždění očí, sliznic nebo kůže, poruchy dýchání a vnímání),
 - d) změna barvy nebo odumírání vegetace, úhyn drobných živočichů v blízkém okruhu havárie,
 - e) zvláštní průvodní jevy při hoření a rozvoji požáru, např. neobvyklá barva plamene, kouře, zápach, ale také výbuchy, žíhavé plameny a spontánní hoření, rychlé šíření požáru, a to i po nehořlavých materiálech,
 - f) v místě se tvoří mlha, „vlní se vzduch“, je slyšet sykot unikajícího plynu nebo praskot konstrukcí,
 - g) přítomnost zvláštních obalů, skleněných nádob, tlakových láhví nebo mohutných izolací na nádobách.

¹ Např. zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon), ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška č. 64/1987 Sb., o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR), ve znění pozdějších předpisů. Nařízení 1272/2008/ES, o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní, ve znění pozdějších předpisů.

³ Např. vyhláška č. 474/2002 Sb., kterou se provádí zákon č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o změně živnostenského zákona.

- 5) Zásahy s přítomností nebezpečných látek jsou charakterizovány:
- a) potřebou nasazení speciálních prostředků pro práci s nebezpečnými látkami a speciálních hasiv,
 - b) potřebou zapojení speciálních sil a dalších složek IZS, spoluprací s institucemi a orgány veřejné správy, odborníky a původcem havárie,
 - c) zejména *nebezpečím výbuchu, nebezpečím intoxikace, nebezpečím poleptání, nebezpečím ionizujícího záření a nebezpečím infekce.*

II.

Úkoly a postup činnosti

- 6) Úkolem jednotek při havárii nebezpečných látek jsou činnosti vedoucí ke snížení bezprostředních rizik a omezení rozsahu havárie s cílem stabilizovat situaci.
- 7) Úkoly a postup činnosti jednotky závisí na vybavení jednotky ochrannými prostředky a dalšími prostředky pro práci s nebezpečnými látkami a předurčenosti jednotky⁴. Činnost jednotky musí být co nejvíce bezpečná pro jednotku a její činností nesmí být vyvolána neúnosná rizika pro okolí.
- 8) V době příjezdu na místo zásahu první jednotka postupuje podle těchto zásad:
- a) přibližovat se k místu havárie zpravidla po směru větru a směr větru neustále kontrolovat,
 - b) nezajíždět do bezprostřední blízkosti místa mimořádné události,
 - c) zjišťovat přítomnost nebezpečných látek (plyny, páry, ionizující záření apod.)
- 9) Úkolem každé jednotky při havárii s nebezpečnou látkou jsou tzv. prvořadá opatření:
- a) průzkumem zjistit, zda jde skutečně o havárii s nebezpečnou látkou,
 - b) provést opatření k záchraně osob a zvířat a uzavřít místa havárie,
 - c) zajistit přivolání pomoci, včetně jednotek předurčených pro zásahy na havárie s nebezpečnou látkou a opěrného bodu s rozšířenou detekcí.
- 10) Jednotka předurčená pro zásahy na havárie s nebezpečnými látkami dále provádí činnosti vedoucí k:
- a) snížení bezprostředních rizik,
 - b) omezení rozsahu havárie,
 - c) spolupráci s dalšími složkami IZS při vyšetření a zdokumentování události.
- 11) Dokud se nezjistí, o jakou nebezpečnou látku se jedná, musí být opatření jednotky v následujícím sledu:
- a) s ohledem na směr větru zajistit dostatečný odstup od místa havárie (dostatečný odstup od místa havárie je zpravidla 100 m),
 - b) uzavřít místo havárie, *vytýčit nebezpečnou* (popř. bezpečnostní) a vnější zónu,
 - c) určit místa úniku, nálezu nebo výskytu nebezpečné látky,
 - d) vyloučit iniciační zdroje,
 - e) nasadit na průzkum a práci v nebezpečné zóně co nejmenší počet hasičů, pracovat v nejvyšším stupni ochrany a připravit zjednodušenou nebo základní dekontaminaci,
 - f) *jistit hasiče v nebezpečné, popř. bezpečnostní zóně,*
 - g) připravit hasební prostředky pro požární zásah (trojnásobná požární ochrana – voda, pěna, prášek),
 - h) pokud je to možné zabránit dalšímu úniku nebo rozšiřování nebezpečné látky,

⁴ Přílohy č. 18 a 19 pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 6/2017, kterým se vydává Řád chemické služby HZS ČR.

- i) pokusit se identifikovat⁵ nebezpečnou látku, opatřit informace o jejím nebezpečí (není-li schopna jednotka dostupnými detekčními prostředky nebo analyzátory identifikovat chemickou látku, nebo při nebezpečí z prodlení provede jednotka odběr vzorku, který předá příslušnému opěrnému bodu s rozšířenou detekcí, popř. tento bod povolá k zásahu),
 - j) pokud je to možné, provést opatření na zachycení, popř. odstranění nebezpečné látky, či dekontaminaci zdroje nebezpečné látky,
 - k) průběžně hodnotit situaci.
- 12) Cílem průzkumu je identifikace nebezpečí, stanovení cílů jednotce a vyhodnocení vhodného postupu pro dosažení těchto cílů. Při rozhodování o postupu a stanovení cílů musí velitel zásahu posoudit zejména:
- a) druh havárie (samovolný únik, požár, výron plynů, dopravní nehoda atd.),
 - b) charakter nebezpečí látky,
 - c) možné množství již uniklé nebezpečné látky a množství nebezpečné látky, která svým únikem hrozí,
 - d) velikost zasažené plochy,
 - e) skupenství a možnosti jejích změny,
 - f) rizika vyplývající z nebezpečné látky,
 - g) možnost šíření nebezpečné látky, směr větru a vývoj počasí,
 - h) konfiguraci terénu a hustotu osídlení,
 - i) ohrožení povrchových nebo podzemních vod,
 - j) zdroje iniciace a možnost výbuchu,
 - k) rychlost úniku nebezpečné látky a rychlost jejího šíření,
 - l) možnosti k zastavení nebo omezení úniku a rozšiřování nebezpečné látky,
 - m) dobu pobytu zasahujících osob s ohledem na nepřekročení referenčních úrovní pro radiační zásah,
 - n) stanovení koncentračních limitů chemické látky pro zavedení režimových opatření.
- 13) Při zásahu na havárii nebezpečné látky je mimo obvyklých úkolů velitele zásahu dále třeba:
- a) příjezd sil a prostředků organizovat z návětrné strany s ohledem na možnost šíření nebezpečných látek,
 - b) při rozmístování a nasazování sil a prostředků počítat s tím, že situace se může rychle a neočekávaně změnit; ustavit techniku pokud možno tak, aby v případě náhlé změny (směr větru, masivní výron NL, výbuch, požár apod.) bylo možné rychle opustit zasaženou oblast (např. zadním čelem vozidla k nebezpečné zóně),
 - c) zohlednit specifika taktiky zásahu s ohledem na rizika vyplývající z přítomné nebezpečné látky a podmínek na místě zásahu,
 - d) využívat pro identifikaci účinků nebezpečné látky dostupné informační zdroje na místě zásahu a databáze nebezpečných látek,
 - e) vyžadovat součinnost věcně příslušných orgánů majících působnost v rozhodování a plnění povinností u právnické a podnikající fyzické osoby, u které došlo k havárii (původce havárie) podle zvláštního předpisu⁵,
 - f) vyžadovat součinnost právnických a fyzických osob, které vlastní speciální prostředky pro zásah, a součinnost ostatních složek IZS,

⁵ § 24 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

- g) rozdělit místo zásahu na zóny s charakteristickým nebezpečím, které organizačně zajistí bezpečnost sil a prostředků a jejich minimální kontaminaci. Jde minimálně o vytvoření:
 - i) nebezpečné zóny (příp. bezpečnostní zóny v případě *nebezpečí ionizujícího záření*),
 - ii) vnější zóny a v ní
 - týlového prostoru,
 - nástupního prostoru,
 - dekontaminačního prostoru.
- h) stanovit režim práce a způsob ochrany zasahujících,
- i) sledovat okolí místa úniku případně i využít software pro modelování šíření nebezpečných plynů a par v ovzduší,
- j) využít získané informace do návrhů opatření k ochraně obyvatelstva,
- k) provést dekontaminaci zasahujících osob, popř. obyvatelstva,
- l) posoudit nutnost průběžně informovat obyvatele o situaci v místě zásahu (včetně prostoru předpokládaných účinků mimořádné události) a předejít tak možné panice, včas přijmout potřebná preventivní opatření nebo režimová opatření, vyzoomět obyvatele, příslušné instituce a orgány veřejné správy, posoudit nutnost evakuace obyvatelstva nebo jiné ochrany,
- m) posoudit nutnost informovat podniky nebo instituce, které mohou být dotčeny účinky mimořádné události (zpracování vody, nasávání vzduchu do objektů apod.),
- n) provést prognózu dalšího vývoje havárie s ohledem na možnost dalšího gradování.

III.

Očekávané zvláštnosti

- 14) Při zásahu s přítomností nebezpečných látek je nutné počítat s následujícími komplikacemi:
- a) nedostatek sil a prostředků nebo jejich chybný odhad,
 - b) jedna nebezpečná látka může mít i několik nebezpečných vlastností,
 - c) rozdíl mezi označením nebezpečné látky a skutečně přítomnou nebezpečnou látkou,
 - d) nelze spolehlivě určit množství uniklé nebezpečné látky,
 - e) náhlá změna situace v důsledku reakce nebezpečné látky,
 - f) vzájemná reakce látek,
 - g) náhlá změna meteorologické situace,
 - h) nepříznivý vliv klimatických podmínek na šíření látek,
 - i) rychlé šíření plynných látek v ovzduší,
 - j) nebezpečnou látku není možné identifikovat,
 - k) nedisciplinovanost obyvatelstva při stanovení režimových opatření, podcenění nebezpečí,
 - l) podcenění nebezpečí od spolupracujících složek IZS a nerespektování organizace místa zásahu včetně nebezpečné zóny,
 - m) chování nebezpečné látky nemusí být totožné s deklarovanými vlastnostmi (vliv místních podmínek, koncentrace apod.),
 - n) nelze zamezit úniku nebezpečných látek nebo odstavit technologie,
 - o) skryté a těžko pozorovatelné šíření nebezpečné látky,
 - p) nebezpečné vlastnosti nebezpečné látky se mohou projevit s určitým zpožděním nebo i na nepředpokládaném místě,
 - q) nebezpečná látka s nejvyšší koncentrací nebo výraznými varovnými znaky (např. zápach) nemusí být nejnebezpečnější látkou.

